

Laub, Ferdinand, houslista a skladatel, narozen 19. 1. 1832, Praha, zemřel 17. 3. 1875, Gries u Bolzana (Itálie).

Ferdinand Laub, syn houslisty a opisovače not Erasma Lauba, se hudbě věnoval od útlého dětství a záhy získal pověst zázračného dítěte. Zpočátku chořoval hrát s otcem po hostincích, koncertně poprvé vystoupil v šesti letech na soukromé akademii na Václavském náměstí. Od roku 1841 podnikal s otcem koncertní cesty po Čechách a Moravě a všude budil obdiv.

V roce 1842 ho otec představil na samostatném koncertě ve Stavovském divadle, kde byl přítomný i ředitel orchestru Stavovského divadla Mořic Mildner, houslista a pozdější učitel na Pražské konzervatoři. Mildner nabídl, že bude nadějného houslistu učit a roku 1843 ho přivedl na konzervatoř. Roku 1846 Prahu navštívil Hector Berlioz, po koncertě absolventů konzervatoře, kde Laub hrál, Ferdinanda Berlioz představil Ferenci Lisztovi. Tentýž rok Ferdinand absolvoval na konzervatoři jako sólista, člen orchestru a skladatel.

Roku 1846 se také rozhodlo o jeho odjezdu do Vídně, kde měl začít dráhu koncertujícího virtuosa. Od protektora pražské konzervatoře arcivévody Štěpána Habsburského dostal housle vyrobené italským mistrem Amatim. Po počátečním poměrně chladném přijetí prorazil i ve Vídni a zahájil roku 1847 koncertní vystoupení po Německu. V každém městě, kde vystupoval, se setkal s obdivem a nadšením. Ve Vídni se dál vzdělával u kontrapunktisty a varhaníka Šimona Sechtra. Výsledkem tohoto studia se stala první věta *Houslového koncertu a-moll*. Ve Vídni pak přijal místo sólisty v orchestru divadla Na Vídeňce, kde působil dva roky.

Roku 1851 hrál na první světové výstavě v Londýně, tam byl v soutěži s Ernstem, Bériotem, Vieuxtempsem a dalšími označen za nejlepšího světového houslistu. Zvěsti o tomto umělci se rychle rozšířily a hlavní města a královské dvory se snažily jej získat k sobě. Stále se však často vracel do Čech a zajímal se o zdejší hudební dění, často hrával například v Praze a Chrudimi.

Roku 1853 Laub přijal po Joachimovi, který odešel, místo koncertního mistra velkovévodské dvorní kapely ve Výmaru vedené Lisztem a získal čestné sasko-výmarské občanství. Odsud roku 1855 přešel do Berlína, kde se stal profesorem na Sternově konzervatoři a Kullakově Nové akademii hudebního umění. Roku 1856 byl jmenován do funkce prvního královského koncertního mistra dvorní opery. V Berlíně se věnoval i komorní hudbě.

Roku 1858 koncertoval v Čechách a Dánsku, v Berlíně pořádal večery klavírní komorní hudby a poprvé se vypravil do Ruska. V Petrohradě vyvolal nadšení publika a kritiky jako sólista i jako hráč v kvartetu.

Léta 1859–65 lze považovat za vrchol Laubovy koncertní kariéry. Hrál v Německu, Belgii, Holandsku, Rusku, Anglii (s klavíristkou Adelinou Patti), Norsku, Švédsku, Francii a Rakousko-Uhersku. Při koncertech ho nejčastěji doprovázel Alfred Jaëll, dvorní pianista hannoverského krále. V Berlíně spoluúčinkoval na koncertech klavíristy Alexandra Dreyschocka, při návštěvě v Göteborgu uspořádal s Bedřichem Smetanou dva společné koncerty. Tito dva hudebníci se pak přátelili po celý zbytek života. Roku 1861 si Laub koupil housle z dílny Antonia **Stradivaria**. S těmi pravděpodobně odehrál koncert v Berlíně a Hannoveru, kam byl pozván na přání svého největšího rivala Josefa Joachima. Jako oddaný vlastenec vystoupil na koncertu Hlaholu při příležitosti prvního sjezdu českoslovanských pěveckých spolků roku 1862. Také byl pozván do Londýna na světovou výstavu k posouzení hudebních nástrojů zde vystavovaných. V Londýně odehrál několik koncertů, mj. společně s Joachimem na podporu těžce nemocného Ernsta.

Po odchodu z Berlína se Laub rozhodl vrátit do Vídně, jeho umění s několika málo výhradami **chválí** i tehdy nejvlivnější kritik Eduard Hanslick. **Vyzdvihuje** Laubovu energii a bravuru, naopak vyčítá menší míru niternosti. Ferdinand i ve Vídni pokračoval v pořádání komorních koncertů. Roku 1863 vystoupil v několika českých městech, společně se Smetanou hrál Kreutzerovu sonátu na koncertě na Žofině. S Křížkovským byl také jmenován čestným členem Slovanského zpěváckého spolku ve Vídni. Na konci roku 1863 byl na Lauba přenesen ze zemřelého Josefa Maysedera titul komorního virtuosa.

Při pobytu v lázních 1864 se seznámil s Nikolajem **Rubinsteinem**, na jehož podnět odcestoval do Moskvy. Roku 1865 zde měl několik koncertů, jejichž úspěch byl ohromný, a bylo mu nabídnuto místo profesora na nově zakládané konzervatoři.

V lednu roku 1866 odcestoval nejprve do Petrohradu, kde upevnil své přátelství s **Antonínem Rubinsteinem** a dalšími velikány petrohradského hudebního života, v únoru odjel do Moskvy. V Moskvě také vykonával funkci prvního houslisty symfonického orchestru, se kterou bylo spojené zastupování dirigenta v případě potřeby, a stal se primářiem kvarteta Ruské hudební společnosti v Moskvě. Roku 1867 vystoupil Laub na koncertě Hectora Berlioze, kde podal jeden ze svých vrcholných výkonů. Část léta strávil v lázních v Karlových Varech, koncertoval zde i v Mariánských Lázních.

Roku 1869 Laub přivedl do Moskvy nadaného českého houslistu Jana Hřímálého, kterého vzdělával v komorní i sólové hře a Hřímálý se o několik let později stal i Laubovým zetěm. V říjnu roku 1870 navrhl impresáριο Ullman Laubovi koncertní turné po evropských i amerických městech a nabídl mu za něj slušný kapitál. Koncerty měly být zčásti komorní a zčásti sólové, Laub turné však stejně jako mnoho jiných koncertů odmítl.

V letech 1870–74 kromě komorních vystoupení hrál v řadě symfonických koncertů, na koncertech Ruské hudební společnosti a na svém výročním vystoupení. Mimo Moskvu koncerty spíše odmítal. Léta trávil s rodinou a chráněncem Hřímalem v českých zemích. V létě 1874, které Laub strávil jako vždy v Čechách, naplno propukly jeho nemoci plic a jater. Odjel na léčení do lázní Sedmihorek a pak do Karlových Varů. Kvůli zhoršujícímu se zdraví plánoval odjet do tyrolského Meranu, tam však nedojel a posledních několik měsíců svého života strávil v Griesu u Bolzana. Laubovy povinnosti v Moskvě byly přeneseny na Hřímala. Pohřebního průvodu se zúčastnilo mnoho spolků a Laubovi přátelé, pohřbu se však neúčastnila pražská konzervatoř ani širší obecnost. Pochován byl na Olšanském hřbitově.

Jako pedagog vchoval celou řadu houslistů – Davydova, Villuana, Lojka, Barewicze, Arene, Schradiecka, Adolfa Brodského, Jana Hřímala, Vášu Lauba a Josifa Josifoviče Kotka, blízkého přítele a spolupracovníka Čajkovského.

Od ostatních houslových virtuosů se lišil především výběrem skladeb, kdy upřednostňoval obsahově zajímavější kusy před prázdnými, ale efektivními. Proslavil se především svou interpretací Beethovenova *Koncertu D dur* s vlastními kadencemi a Bachovou *Ciaconou*. Jeho hra se vyznačovala plností tónu a jistou dávkou elegičnosti.

Laubova smrt zapůsobila na celý hudební svět, obzvláště pak na jeho přátele v Rusku. Nad jeho smrtí zde naříkalo mnoho skladatelů, především Ferdinandův dlouholetý přítel Pjotr Iljič Čajkovskij, jenž Lauba považoval za nejlepšího houslistu té doby. Jeho památce věnoval svůj *Třetí smyčcový kvartet es-moll*. Roku 1950 byly Laubovy ostatky přeneseny na Vyšehradský hřbitov. Roku 1912 mu nechal Alois Kalvoda postavit pomník na Křivoklátě, ten byl později přenesen do Seminářské zahrady na Petříně.

Laub byl také skladatel, bohužel se část jeho skladeb nedochovala. Za ztracený je pokládán i *Koncert pro housle a-moll*, jenž bývá považován za Laubovo největší dílo. Z dětí, které měl se zpěvačkou Annou, se pak hudbě nejvíce věnoval syn Váša.

Hudební dílo (výběr)

Smyčcový kvartet cis-moll.

Koncert pro housle s průvodem orchestru a-moll.

České písně pro jeden hlas s průvodem fortepiana, op. 2.

Elegie pro housle s průvodem klavíru, op. 3.

6 Morceaux Caractéristiques, pro housle s průvodem klavíru, op. 4.

Rondo scherzoso pro housle s průvodem orchestru nebo klavíru, op. 6.

Grand duo brillant sur des airs bohêmes pro housle a klavír.

Quatre Morceaux pro housle s průvodem klavíru, op.12.

Tři koncertní etudy pro sólové housle bez průvodu, op.13.

Trois Morceaux pour Alto (ou Violin ad libitum), op. 14.

Literatura

I. Lexika

ČSHS.

PHSN.

New Grove¹.

Riemann¹².

MGG².

OSN.

II. Ostatní

Kalvoda, Alois: O českém houslistovi Ferdinandu Laubovi (Křivoklát 1912).

Nejedlý, Zdeněk: Bedřich Smetana III (Praha 1929, s. 159).

Ginsburg, Lev Solomonovič: Ferdinand Laub (Moskva 1951).

Šich, Bohuslav: Ferdinand Laub (Praha 1951).

Budiš, Ratibor: Slavní čeští houslisté (Praha 1966).

Židek, František: Čeští houslisté tři století (Praha 1979).

Grochovskij, Vjačeslav: Čeští hudebníci na Rusi (Praha 2010).

Zuzana Dupalová